

محمدعلی اشرفی

موزه کمال الملک

مقدمه

در مورد تأثیر کمال الملک در نقاشی معاصر ایران و همچنین تأثیر شاگردان وی در گستره نقاشی کلاسیک ایران کتاب‌هایی نیز تألیف شده است در عین حال، لازم است برای اطلاع مخاطبان محترم، و با استناد به منابع نوشتاری موزه بیان شود که «محمد غفاری، از فرزندان میرزا بزرگ غفاری کاشانی، در دوازده‌سالگی از کاشان عزام تهران شد و در «دارالفنون» زیر نظر علی‌اکبر خان مزین الدوله آموختن فن نقاشی را آغاز کرد. خیلی زود مراتب کمال را پیمود و به‌عنوان یکی از بهترین هنرجویان «دارالفنون» مورد توجه ناصرالدین شاه قرار گرفت.

اشاره

موزه کمال الملک در سال ۱۳۹۳ با هدف معرفی بیشتر میرزا محمد غفاری کاشانی و شاگرد اثرگذار او در مجموعه باغ نگارستان تهران تأسیس شد. اهل هنر به‌طور عام و اهل نقاشی به‌طور خاص آگاه‌اند که نزدیک به هفتاد سال مکتب کمال الملک سایه خود را بر سر این هنر در ایران انداخته و نقاشی واقع‌گرا بیشترین گسترش و رواج خود را به همت رهروان این مکتب یافته است.

کلیدواژه‌ها: کمال الملک، نقاشی طبیعت‌گرا، شاگردان زنده، تأثیر بر نقاشی ایران

منظره، رنگ و روغن اثر علی محمد حیدریان، ۱۳۶۰، ۳۹×۵۳

دوره قاجار) مدرسه «صنایع مستظرفه» را در ضلع جنوبی باغ نگارستان تأسیس نمود. این مدرسه پس از «مجمع‌الصنایع ناصری»، دومین مکان آموزش آکادمیک هنر در ایران محسوب می‌شود. استاد، پس از کناره‌گیری از مدرسه، به روستای حسین‌آباد نیشابور رفت و سرانجام در ۱۳۱۹ به علت کهولت سن، در بیمارستان شاهرضای مشهد درگذشت.»

در حال حاضر، با صرف وقت و مطالعه تعداد محدودی از آثار کمال‌الملک و شمار درخور توجهی از آثار شاگردان وی، می‌توان به تحلیل و توصیف ابعاد و اجزا و مؤلفه‌های هنری این مکتب پرداخت. مرور آثار استادانی که حدود نیم‌قرن تربیت شاگردان را بر اساس آموزه‌های مکتب کمال‌الملک به عهده داشته‌اند، می‌تواند به داشتن حافظه قوی دیداری علاقه‌مندان نقاشی کمک شایانی کند. در این موزه آثار نقاشان مطرح این مکتب همانند ابوتراب، علی رخساز، حسین شیخ، مهدی تائب، صدرالدین شایسته شیرازی، علی‌اکبر

در سال ۱۲۶۱، به «نقاش‌باشی حضور همایونی» ملقب شد. در آن زمان، بخشی از کاخ گلستان، به محل کار او اختصاص یافت و تابلوهایی چون «تالار آینه»، «تکیه دولت» و «تمثال ناصرالدین‌شاه» را در آنجا آفرید.

کمال‌الملک در ۱۲۷۲ با حمایت میرزاعلی اصغر خان امین‌السلطان (اتابک اعظم) ملقب به «کمال‌الملک» گردید.

در ۱۲۷۶ به اروپا رفت و چند سالی را در پاریس، رم، وین و دیگر شهرهای مهم اروپا به نقاشی و کپی از آثار بزرگان هنر گذراند. کمال‌الملک در ۱۲۷۹، به خواست مظفرالدین‌شاه به ایران بازگشت و چون گذشته به‌عنوان نقاش خاصه دربار به خدمت مشغول شد.

در ۱۲۹۰ کمال‌الملک با کوله‌باری از تجربه دست به اقدام مهمی زد که به موجب آن نام وی در تاریخ آموزش هنر سرزمین‌مان برای همیشه ماندگار شد. در این سال به پیشنهاد او و یاری ابراهیم حکیمی (حکیم‌الملک، نماینده مجلس و از وزرای

راست: طبیعت بی‌جان، رنگ و روغن اثر رضا شهابی، ۱۳۳۳
چپ: طبیعت، رنگ و روغن اثر حسین شیخ، سال نامعلوم، ۶۰×۴۰

طبیعت بی‌جان، رنگ و روغن علی کریمی، ۵۰×۶۵، ۱۳۲۶

دریا، رنگ و روغن اثر محسن سهیلی، ۷۰×۵۰، ۱۳۲۴

را در کارشان می‌توان مشاهده کرد. به هر تقدیر موزه تازه‌تأسیس کمال‌الملک گامی بزرگ برای شناخت و مطالعه میراث هنری این مکتب است. فضای این موزه باغ نگارستان است که بسیار مفرح و شادای بخش می‌باشد و آثار گهرنشان مکتب کمال‌الملک را همچون صدف در بر گرفته است. افزون بر این آثار، نمونه‌هایی از آثار حجم، ماکت و لباس‌های اقوام ایرانی بر لطف و زیبایی موزه افزوده است. شایسته است مدرسان و دانشجویان هنر برای تلطیف حس زیباشناسانه و انرژی گرفتن برای کار بیشتر به این مکان که در ضلع شمالی میدان بهارستان قرار دارد، رفت‌وآمد کنند. از خاطر نبریم در این فضای زیبا با معماری خاص آن همراه با کتیبه‌های قوی خوش‌نویسی با آثار گران‌قدر رهروان کمال‌الملک بهترین فرصت برای بازدید دانش‌آموزان فراهم آمده است. در ادامه، تصاویری از نقاشی‌های موزه کمال‌الملک و باغ نگارستان را ملاحظه می‌کنید.

یاسمی، اسماعیل آشتیانی، علی کریمی، حسینعلی مؤیدپردازی، محمود اولیاء، هادی تجویدی، یحیی میرزا دولتشاهی، میرمصور ارژنگی، مصطفی نجمی، هوشنگ پیمانی، علی‌اصغر پتگر، رضا صمیمی، محسن سهیلی، حسنعلی وزیری، ابوالحسن صدیقی، علی‌محمد حیدریان، علی‌اشرف والی، جمشید امینی و دیگران قابل مطالعه و بررسی است. کمال‌الملک را می‌توان مشهورترین و پرنفوذترین شخصیت در تاریخ هنر معاصر ایران نیز شمار آورد. با کار هنری بلندمدت او روند دویست‌ساله تلفیق سنت‌های ایرانی و اروپایی به پایان رسید و سنت طبیعت‌گرایی اروپایی در قالب هنر آکادمیک، تثبیت شد. شاگردان زبده‌وی آموزه‌های مکتب او را گسترش دادند، هنرمندان مکتب کمال‌الملک کمال مطلوب خود را در هنر رافائل، تیسین، روبنس و رامبراند می‌جستند اما در عمل، آزادی هنر آکادمیک سده نوزدهم اروپا را دنبال می‌کردند. بنابراین آمیخته‌ای از کلاسیسیسم و ناتورالیسم آشکار همراه با نوعی احساساتی‌گری شبه‌رمانتیک

منظره روستا، رنگ و روغن اثر مصطفی نجمی، ۱۳۲۸، ۷۱×۵۵

پرتره کمال الملک،
رنگ و روغن اثر
مؤیدپردازی، ۱۸×۱۸

پرتره، رنگ و روغن اثر نجم آبادی

پرتره میرزا، رنگ و
روغن اثر حسین شیخ،
سال نامعلوم، ۳۲×۴۱

گل‌های جاویدان،
رنگ و روغن

پرتره، رنگ و روغن اثر
صدرالدین شایسته

منظره جنوب فرانسه، رنگ و روغن اثر ابوالحسن صدیقی، ۱۳۰۹، ۶۲×۵۲

منظره، رنگ و روغن اثر محسن سهیلی، ۱۳۲۶، ۷۰×۵۰

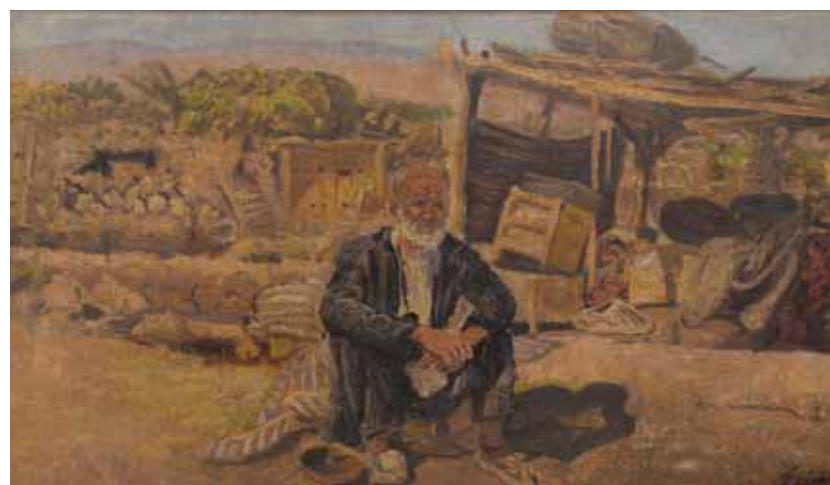
چوپان، رنگ و روغن اثر اسماعیل آشتیانی، ۱۳۳۷، ۹۴×۶۰

منظره از کرمانشاه، رنگ و روغن اثر مصطفی نجمی، ۱۳۵۷، ۷۰×۵۰

پرتره کودک، رنگ و روغن اثر رضا صمیمی، ۲۷×۲۵

پیرمرد روستایی، رنگ و روغن اثر مصطفی نجمی، ۱۳۵۸، ۷۰×۴۵